

ПРОТОКОЛ

12 - го засідання Робочої групи з розгляду проблемних питань суб'єктів первинного фінансового моніторингу – банківських установ

м. Київ, Держфінмоніторинг

8 вересня 2020 року

Питання, які включені до протоколу, надійшли від: АТ «Перший український міжнародний банк», Незалежної асоціації банків України, ПАТ «Національний депозитарій України», АТ «Банк Альянс».

Відповіді на питання, які включені до протоколу, сформовані Держфінмоніторингом за участю Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Незалежної асоціації банків України.

За результатами узгодження та узагальнення пропозицій членами Робочої групи вирішено:

Питання 1. Чи є члени наглядової ради публічного акціонерного товариства, державна частка у статутному капіталі якого прямо чи опосередковано перевищує 50 відсотків, національними публічними діячами у зв'язку із заняттям посади члена наглядової ради цього акціонерного товариства?

Згідно з пунктом 37 частини першої статті 1 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (далі - Закон) національними публічними діячами є, зокрема, керівники адміністративних, управлінських чи наглядових органів державних та казенних підприємств, господарських товариств, державна частка у статутному капіталі яких прямо чи опосередковано перевищує 50 відсотків.

У вказаному переліку відсутня посада члена наглядової ради державних та казенних підприємств, господарських товариств, державна частка у статутному капіталі яких прямо чи опосередковано перевищує 50 відсотків.

Отже, враховуючи зазначене, в розумінні пункту 37 частини першої статті 1 Закону, зайняття посади члена наглядової ради державних та казенних підприємств, господарських товариств, державна частка у статутному капіталі яких прямо чи опосередковано перевищує 50 відсотків, не є підставою віднесення цієї особи до категорії національних публічних діячів.

Водночас, звертаємо увагу, що відповідно до частини першої статті 7 Закону, суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний у своїй діяльності застосовувати ризик-орієнтований підхід, враховуючи відповідні критерії ризику, зокрема, пов'язані з його клієнтами, географічним розташуванням держави реєстрації клієнта або установи, через яку він здійснює передачу (отримання)

активів, видом товарів та послуг, що клієнт отримує від суб'єкта первинного фінансового моніторингу, способом надання (отримання) послуг.

Разом з тим, частиною другою статті 7 визначено, що суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний здійснювати оцінку/переоцінку, зокрема ризиків своїх клієнтів таким чином, щоб бути здатним продемонструвати своє розуміння ризиків, що становлять для нього такі клієнти.

Згідно з пунктом 53 частини першої статті 1 Закону ризик-орієнтований підхід - визначення (виявлення), оцінка (переоцінка) та розуміння ризиків легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та/або фінансування розповсюдження зброї масового знищення, а також вжиття відповідних заходів щодо управління ризиками у спосіб та в обсязі, що забезпечують мінімізацію таких ризиків залежно від їх рівня.

Питання 2. Чи є члени наглядової ради публічного акціонерного товариства, державна частка у статутному капіталі якого прямо чи опосередковано перевищує 50 відсотків, особами пов'язаними з політично значущими особами, у зв'язку із існуванням будь-яких тісних ділових зв'язків, що виникають в наслідок заняття посади члена наглядової ради цього акціонерного товариства?

Відповідно до пункту 47 частини першої статті 1 Закону, політично значущі особи – фізичні особи, які є національними, іноземними публічними діячами та діячами, які виконують публічні функції в міжнародних організаціях.

Пунктом 42 частини першої статті 1 Закону визначено, що особами, пов'язаними з політично значущими особами, є фізичні особи, які відповідають хоча б одному з таких критеріїв:

відомо, що такі особи мають спільне з політично значущою особою бенефіціарне володіння юридичною особою, трастом або іншим подібним правовим утворенням або мають будь-які інші тісні ділові зв'язки з політично значущими особами;

є кінцевими бенефіціарними власниками юридичної особи, трасту або іншого подібного правового утворення, про які відомо, що вони де-факто були утворені для вигоди політично значущих осіб.

Отже, враховуючи зазначене, зайняття посади члена наглядової ради в господарському товаристві, державна частка у статутному капіталі якого прямо чи опосередковано перевищує 50 відсотків не може вважатися достатньою підставою віднесення цієї особи до категорії осіб, пов'язаних з політично значущими особами.

За спільною позицією членів Робочої групи у кожному конкретному випадку суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний з урахуванням ризик-орієнтованого підходу, шляхом використання надійних джерел інформації та перевірки отриманої інформації, встановлювати факт належності клієнта до осіб, пов'язаних з політично значущими особами, таким

чином, щоб бути здатним продемонструвати своє розуміння пов'язаності та ризиків, що становлять для нього такі клієнти.

Питання 3. Яким чином повинна заповнюватись інформація в відомостях про учасника фінансової операції (підструктура OSOBA структури INF_STR) файла-повідомлення про фінансові операції/фінансові операції, які можуть бути пов'язані, стосуватися або призначатися для фінансування терористичної діяльності або учасниками яких є особи, стосовно яких застосовано міжнародні санкції, щодо типу учасника - клієнт, коли у банку наявна інформація тільки про Прізвище, Ім'я та По батькові фізичної особи – клієнта?

Згідно із пунктом 2 частини другої статті 8 Закону суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний забезпечувати відповідно до вимог, встановлених відповідним суб'єктом державного фінансового моніторингу, належну організацію та проведення первинного фінансового моніторингу, що належним чином надасть можливість виявляти порогові та підозрілі фінансові операції (діяльність) незалежно від рівня ризику ділових відносин з клієнтом (проведення фінансових операцій без встановлення ділових відносин) та повідомляти про них спеціально уповноважений орган, а також запобігати використанню послуг та продуктів суб'єкта первинного фінансового моніторингу для проведення клієнтами фінансових операцій з протиправною метою.

Частиною четвертою статті 11 Закону передбачено, що ідентифікація та верифікація клієнта здійснюються до встановлення ділових відносин, вчинення правочинів (крім випадків, передбачених цим Законом), проведення фінансової операції, відкриття рахунка.

З метою неперешкоджання звичайній діловій практиці верифікація клієнта може здійснюватися за необхідності під час встановлення ділових відносин. У такому разі здійснення верифікації має бути завершене якнайшвидше після першого контакту з клієнтом, за умови здійснення ефективного управління ризиками легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення. Верифікація клієнта також може бути здійснена після відкриття рахунка, але до проведення по ньому першої фінансової операції.

Відповідно до пункту 27 частини першої статті 1 Закону ідентифікація - заходи, що вживаються суб'єктом первинного фінансового моніторингу для встановлення особи шляхом отримання її ідентифікаційних даних.

Пунктом 26 частини першої статті 1 Закону визначено, що ідентифікаційні дані – це сукупність даних, що дає змогу однозначно встановити особу, а саме:

для фізичної особи - відомості, зазначені у пункті 1 частини восьмої та у пункті 1 частини дев'ятої статті 11 Закону;

для фізичної особи - підприємця - відомості, зазначені у пункті 2 частини восьмої статті 11 Закону;

для юридичної особи - відомості, зазначені у пункті 3 частини восьмої та у

пункті 2 частини дев'ятої статті 11 Закону;

для трасту або іншого подібного правового утворення - відомості, зазначені у пункті 3 частини дев'ятої статті 11 Закону;

дані, перелік яких визначений суб'єктами державного фінансового моніторингу, - у випадках, визначених частиною п'ятнадцятою статті 11 Закону.

У свою чергу верифікація – це заходи, що вживаються суб'єктом первинного фінансового моніторингу з метою перевірки (підтвердження) належності відповідній особі отриманих суб'єктом первинного фінансового моніторингу ідентифікаційних даних та/або з метою підтвердження даних, що дають змогу встановити кінцевих бенефіціарних власників чи їх відсутність (пункт 6 частини першої статті 1 Закону).

Отже, суб'єкт первинного фінансового моніторингу до встановлення ділових відносин, вчинення правочинів (крім випадків, передбачених цим Законом), проведення фінансової операції, відкриття рахунка зобов'язаний провести ідентифікацію та верифікацію клієнта, що надасть можливість у випадках передбачених Законом забезпечувати подання Держфінмоніторингу інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, іншої інформації, що може бути пов'язана з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму чи фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення.

Разом з тим, відповідно до постанови Національного банку України від 18.08.2016 № 373 «Про затвердження нормативно-правового акта Національного банку України з питань формування файлів інформаційного обміну» в відомостях про учасника фінансової операції (підструктура OSOBA структури INF_STR) файла-повідомлення про фінансові операції/фінансові операції, які можуть бути пов'язані, стосуватися або призначатися для фінансування терористичної діяльності або учасниками яких є особи, стосовно яких застосовано міжнародні санкції в реквізиті CL_ID передбачене наступне:

якщо реєстраційний номер облікової картки платника податків або ідентифікаційний номер згідно з ДРФО/код за ЄДРПОУ не присвоєний, то зазначається 9 нулів;

якщо реєстраційний номер облікової картки платника податків або ідентифікаційний номер згідно з ДРФО учасника-контрагента невідомий банку, то зазначається 5 дев'яток.

Питання 4 .Чи може банк у разі отримання документів про арешт після закінчення операційного дня, направляти відповідні повідомлення до Держфінмоніторингу наступного операційного дня?

Відповідно до абзацу 8 пункту 9 статті 23 Закону у разі накладення у порядку, встановленому Кримінальним процесуальним кодексом України, арешту на рахунки клієнта, операції по яких зупинено відповідно до частин першої – третьої або дев'ятої цієї статті, суб'єкт первинного фінансового моніторингу

інформує про це спеціально уповноважений орган у день надходження для виконання ухвали суду про арешт майна із зазначенням її номера та дати.

Отже, направлення відповідного повідомлення наступного операційного дня до Держфінмоніторингу, законодавством не передбачено.

Питання 5. Відповідно до абзацу 8 частини 1 статті 15 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» банк зобов'язаний не пізніше наступного робочого дня повідомити про операції у проведенні яких відмовлено. Банк інформує щодо операцій в проведенні яких відмовлено файлами інформаційного обміну типу ХА. Чи може банк з метою інформування про відмову використовувати коди відповідно до Додатку 3 «Довідник кодів ознак фінансових операцій за результатами внутрішнього фінансового моніторингу, заходів з відстеження (моніторингу), та стосовно яких є підстави підозрювати, що вони пов'язані, стосуються або призначені для фінансування тероризму чи фінансування розповсюдження зброї масового знищення (K_DFM03)» Інструкції щодо заповнення форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 29.01.2016 № 24 ? Чи обов'язково додавання ХЕ файлу-додатку при повідомленні про відмову в проведенні операції ?

До прийняття та набрання чинності новими підзаконними нормативно - правовими актами, нормативно-правові акти з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення прийняті на виконання вимог Закону України від 14.10.2014 № 1702-VII «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» діють в частині, що не суперечить Закону.

Відповідно до статті 15 Закону фінансові операції, щодо яких суб'єктом первинного фінансового моніторингу прийнято рішення про відмову від їх проведення, за своїм змістом є підозрілими фінансовими операціями.

У разі, якщо банком подається до Держфінмоніторингу повідомлення про підозрілу фінансову операцію рекомендується використовувати файл-повідомлення типу ХА, із зазначенням у відповідному полі код ознаки внутрішнього фінансового моніторингу – 510.

Водночас, в залежності від суті підозрілої фінансової операції (проведеного аналізу, зібраної додаткової інформації), така операція може бути складовою частиною підозрілої діяльності клієнта. Для інформування про підозрілу діяльність до введення нових форм подання банками інформації рекомендовано використовувати файл-повідомлення типу ХА, в якому зазначається інформація про підозрілу фінансову операцію та у відповідному полі використовується код ознаки внутрішнього фінансового моніторингу – 900, а також файл-додаток типу ХЕ з копіями документів, які стали підставою для відмови у проведенні фінансової

операції та випискою про рух коштів по рахунку клієнта та контрагентів – клієнтів банку.

Питання 6. Відповідно до Рекомендацій щодо подання з 28.04.2020 року до Держфінмоніторингу інформації про фінансові операції, які розміщені на офіційному вебсайті Держфінмоніторингу (www.fiu.gov.ua) у рубриці «Фінансовий моніторинг/Технології/Для банківських установ» зазначено, якщо підозріла фінансова операція/діяльність здійснена політично значущою особою, членом її сім'ї та/або особою, пов'язаною з політично значущою особою, у тегу 40 «COMMENT_VID2» рекомендовано зазначати коди 01,02,03. Чи варто в коментарях вказувати дану інформацію у тегу 40 «COMMENT_VID2» у разі якщо підозріла операція буде здійснена на 400 тисяч гривень та буде мати ознаки порогової операції з кодом 5601,5602,5603?

Відповідно до статті 20 Закону фінансові операції політично значущих осіб, членів їх сім'ї та/або осіб, пов'язаних з політично значущими особами є пороговими за умови, якщо сума, на яку здійснюється кожна із них, дорівнює чи перевищує 400 тисяч гривень.

Рекомендації щодо заповнення відомостей про порогові фінансові операції, у тому числі здійснені політично значущими особами, розміщено на офіційному вебсайті Держфінмоніторингу (www.fiu.gov.ua) у розділі Фінансовий моніторинг/Технології/Для банківських установ/Рекомендації щодо подання з 28 квітня 2020 року банківськими установами інформації про фінансові операції та щодо постановки на облік СПФМ.

Отже, якщо фінансова операція здійснена за участю політично значущих осіб/членів їх сімей та/або осіб, пов'язаних з політично значущими особами, на суму 400 тисяч гривень або більше, суб'єктам первинного фінансового моніторингу рекомендується при поданні інформації зазначити наступні коди:

код 5601, якщо клієнт є політично значуща особа;

код 5602, якщо клієнт є членом сім'ї політично значущої особи;

код 5603, якщо клієнт є особою, пов'язаною з політично значущою особою.

Слід звернути увагу, що у вказаних Рекомендаціях передбачено і подання інформації про підозрілі фінансові операції.

Зокрема, якщо фінансова операція, здійснена за участю політично значущих осіб/членів їх сімей та/або осіб, пов'язаних з політично значущими особами, незалежно від суми, на яку вони проводяться, є підозрілою відповідно до статті 21 Закону, то у тегу 40 «COMMENT_VID2» (Коментар до фінансової операції, що підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу), необхідно зазначити наступну інформацію:

код 02, якщо клієнт є членом сім'ї політично значущої особи, а потім через розділовий знак «;» зазначається відношення до політично значущої особи (родинні зв'язки), прізвище ім'я по батькові; ідентифікаційний код (у разі наявності); дата

народження (у разі наявності) політично значущої особи, до якої клієнт має відношення;

код 03, якщо клієнт є особою, пов'язаною з політично значущою особою, а потім через розділовий знак «;» зазначається відношення до політично значущої особи (опис зв'язку); прізвище ім'я по батькові; ідентифікаційний код (у разі наявності); дата народження (у разі наявності) політично значущої особи, до якої клієнт має відношення.

Крім того, у разі віднесення фінансової операції, здійсненої за участю політично значущих осіб/членів їх сімей та/або осіб, пов'язаних з політично значущими особами, до підозрілої фінансової операції (діяльності), разом з повідомленням про фінансову операцію необхідно також зазначити підозри та надати обґрунтований висновок, копії документів пов'язаних з підозрілою фінансовою операцією (діяльністю), виписки по рахунках та іншу інформацію на основі якої сформовано підозри.

В свою чергу, підозріла фінансова операція подається з ознакою внутрішнього фінансового моніторингу – 510, підозріла діяльність («кейс») з кодом 900.

Питання 7. За результатами здійснення заходів належної перевірки клієнтів та/або актуалізації даних про клієнта банком було виявлено реального кінцевого бенефіціарного власника клієнта (КБВ) та визначено дані, що дають змогу встановити КБВ, крім країни громадянства та постійного місця проживання. Натомість клієнтом надано офіційний лист, що він не визнає встановленого банком КБВ та стверджує, що вся наявна в банку інформація та документи подані клієнтом є достовірними і повністю відповідають даним, які відображені в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань. Чи зобов'язаний банк в даному випадку подати до Держфінмоніторингу інформацію про виявлені розбіжності, незважаючи на відсутність даних щодо країни громадянства та постійного місця проживання про встановленого КБВ?

Частиною другою статті 11 Закону суб'єкти первинного фінансового моніторингу зобов'язані здійснювати усі заходи належної перевірки.

Так, враховуючи вимоги пункту 34 частини першої статті 1 Закону суб'єкти первинного фінансового моніторингу зобов'язані встановлювати КБВ клієнта або його відсутність, у тому числі отримувати структуру власності з метою її розуміння, та дані, що дають змогу встановити КБВ, а також вживати заходів з верифікації його особи (за наявності).

Дані, що дають змогу встановити КБВ це прізвище, ім'я та (за наявності) по батькові, країна громадянства та постійного місця проживання, дата народження, характер на міра (рівень, ступінь, частка) бенефіціарного володіння (вигоди, інтересу, впливу).

З метою встановлення КБВ, суб'єкти первинного фінансового моніторингу вживають заходів, передбачених частиною сьомою статті 11 Закону.

При цьому, суб'єкти первинного фінансового моніторингу при встановленні КБВ не повинні покладатися виключно на Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань.

Вимоги щодо встановлення кінцевого бенефіціарного власника суб'єкт первинного фінансового моніторингу виконує з використанням ризик-орієнтованого підходу.

Отже, суб'єкти первинного фінансового моніторингу зобов'язані встановити всі дані про КБВ, передбачені пунктом 15 частини першої статті Закону.

В свою чергу, у разі наявності достатніх підстав вважати, що виявлена суб'єктом первинного фінансового моніторингу інформація про реального КБВ клієнта та визначені дані, що дають змогу встановити КБВ, є достовірними, суб'єкт первинного фінансового моніторингу подає до Держфінмоніторингу інформацію про виявлені розбіжності із зазначенням усіх, передбачених Законом, даних про КБВ.

**Директор Департаменту
координації системи
фінансового моніторингу**

Олександр ГЛУЩЕНКО

ПОГОДЖЕНО

Перший заступник Голови

Ігор ГАЄВСЬКИЙ